

II OPOLSKI ETNOFESTIWAL ORAZ OTWARCIE WYSTAWY „TRADYCJE OD POKOLEŃ. NIEMATERIALNE DZIEDZICTWO KULTUROWE W POLSCE” W NIEMODLINIE

Posted on 28 July 2023

Województwo opolskie, mimo że najmniejsze w Polsce, kryje w sobie niezwykle bogactwo różnorodnych zwyczajów. To miejsce pełne życia, gdzie lokalne tradycje tworzą unikalny charakter tego regionu. Z tej okazji, już 15 sierpnia na Zamku Książęcym w Niemodlinie, w ramach II Opolskiego Etnofestiwalu, otwarta zostanie wystawa „Tradycje od pokoleń. Niematerialne dziedzictwo kulturowe w Polsce”. Jak co roku będzie to okazja do spotkań i prezentacji twórców oraz depozytariuszy niematerialnego dziedzictwa z województwa opolskiego. Wydarzenie rozpocznie lot tysiąca gołębi pocztowych.

Wystawa „Tradycje od pokoleń: Niematerialne dziedzictwo kulturowe w Polsce”

W malowniczym Zamku Książęcym Niemodlin, 15 sierpnia 2023 r. odbędzie się uroczyste otwarcie wystawy Narodowego Instytutu Dziedzictwa, poświęconej przekazywanym z pokolenia na pokolenie tradycjom, zwyczajom i umiejętnościom. Wystawa „Tradycje od pokoleń: Niematerialne dziedzictwo kulturowe w Polsce” została przygotowana z okazji jubileuszy: 20-lecia Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego i 10-lecia Krajowej listy niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Niematerialne dziedzictwo to nasze tradycje, zwyczaje, obrzędy i umiejętności przekazywane przez pokolenia. W 2023 roku obchodzimy jubileusz przyjęcia pierwszego międzynarodowego dokumentu chroniącego to dziedzictwo. Polska ma na Liście reprezentatywnej niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości UNESCO pięć wpisów: Szopkarstwo krakowskie, Kultura bartnicza, Sokolnictwo, Tradycje flisackie oraz Tradycję układania dywanów kwiatnych na procesje Bożego Ciała – wpis obejmuje cztery miejscowości z regionu Opolskiego. Mieszkańcy Klucza, Olszowej, Zimnej Wódki i Zalesia Śląskiego podtrzymują tę piękną tradycję od około 120 lat.

Od 10 lat, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego prowadzi Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego, na której znajduje się 15 elementów reprezentujących województwo opolskie, pośród nich umiejętności takie jak kroszonkarstwo, plecionkarstwo, pisanie pisanek, zwyczaj jak babski comber, czy tradycyjne wysiewanie krzyży na polach.

Wystawa była już prezentowana w Poznaniu, Sandomierzu, Łodzi oraz Katowicach, a od 15 sierpnia do 19 września będzie można ją oglądać na Zamku w Niemodlinie. Na przełomie września i października będzie w Ostrołęce. Więcej informacji o wystawie [>tutaj<](#).

II Opolski Etnofestiwal

Już po raz drugi na Zamku w Niemodlinie zagości święto opolskich tradycji dziedzictwa kulturowego - Opolski Etnofestiwal. Wydarzenie będzie nie tylko okazją do promocji lokalnych tradycji i kultury, ale także do uhonorowania wybitnych osób z województwa opolskiego, za ich wkład w ochronę zabytków oraz zasługi dla rolnictwa. Podczas uroczystości zostaną wręczone odznaczenia państwowe i samorządowe w trzech kategoriach: za opiekę nad zabytkami, zasłużony dla Rolnictwa oraz zasłużony dla Województwa Opolskiego.

Program wydarzenia będzie bogaty i różnorodny, obejmujący liczne atrakcje dla odwiedzających, zarówno dorosłych, jak i dzieci. Etnofestiwal rozpocznie lot tysiąca gołębi pocztowych. Wśród planowanych wydarzeń znajdują się m.in.:

- Warsztaty florystyczne, w trakcie których uczestnicy będą tworzyć piękne bukiety inspirowane tradycją wiązania kwiatów w hołdzie dla Matki Boskiej. Data Etnofestiwalu nie została wybrana przypadkowo. Wyrasta z kultywowanych na tym terenie, tradycji ziołolecznictwa i słynnych bukiecików Matki Boskiej.
- Prezentacja dywanu kwietnego, który zostanie przygotowany specjalnie na tę okazję przez Oddział Terenowy Narodowego Instytutu Dziedzictwa w Opolu. Kwietne dywany to tradycja, która od lat pielęgnowana jest w województwie opolskim podczas święta Bożego Ciała. Mieszkańcy Klucza, Olszowej, Zimnej Wódki i Zalesia Śląskiego niedaleko Strzelca Opolskich podtrzymują tę piękną tradycję od około 120 lat. W 2021 roku tradycja układania kwietnych dywanów trafiła na Listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości UNESCO.
- Zwiedzanie zamku z przewodnikiem, dostępne o każdej pełnej godzinie, pozwoli zgłębić historię tego pięknego miejsca.
- Zamkowe warsztaty zielarskie, gdzie uczestnicy będą mogli poznać tajniki ziołolecznictwa. Praktykowanie tego zwyczaju wymaga, bowiem wiedzy, znajomości właściwości i budowy poszczególnych roślin.
- Warsztaty rękodzieła, które umożliwią zainteresowanym, naukę tradycyjnych rzemiosł.
- Jarmark rękodzieła i rzemiosła, gdzie lokalni rzemieślnicy zaprezentują swoje wyroby.
- Warsztaty malowania fliz, robienia makatek, czerpania papieru, haftu borowiackiego/tucholskiego - prezentacja tradycji z Nadbałtyckiego Centrum Kultury i województwa pomorskiego.
- Wystawa etno linorytów autorstwa Barbary Sidor, będąca wspólnym przykładem lokalnego dziedzictwa kulturowego.

Nie zabraknie również wydarzeń artystycznych, takich jak:

- Otwarcie Europejskiego Parku Rzeźby A7A, wraz z prezentacją rzeźb powstałych w ramach I Międzynarodowego Pleneru Niemodlin 2023.
- Wspólne odtętnienie Poloneza.
- Koncert zespołu Kiev Office.

Dodatkowo, dla miłośników kulinariów zaplanowano warsztaty kulinarne, podczas których będzie można poznać tajniki przygotowania tradycyjnej zupy rybnej i skosztować lokalnych potraw, w tym m.in. Karpia Niemodlińskiego.

Do pobrania: [PROGRAM WYDARZENIA](#)

Całe wydarzenie będzie okazją do wspólnego przeżywania kulturowego bogactwa Polski, zgłębiania tradycji, ale także docenienia

ludzi, którzy przyczynili się do ochrony zabytków i rozwoju lokalnej społeczności.

- Prezentacje lokalnych tradycji, w tym m.in. kroszonkarstwo, pisanie pisanek, skubanie pierza, plecionkarstwo, wyplatanie koron żniwnych, malowanie wzoru opolskiego na porcelanie, babski comber, wysiewanie serc na polach, zielarstwo oraz tradycje hafciarskie z Dobrzenia Wielkiego.

Kroszonkarstwo opolskie

Kroszonkarstwo jest uznawane za symbol Opolszczyzny. Ta unikalna sztuka zdobienia jaj wielkanocnych opiera się na wydrapywaniu wzorów na barwionych skorupkach. Niegdyś farbowano je łupinkami cebuli, młodym owsem czy korą dębu, dziś z powodzeniem zastępują je farbami spożywczymi. Najczęściej wydrapuje się ornamenty roślinne: palmy, kwiaty czy liście. Różnorodność wzorów zależy od inwencji artystycznej samego twórcy.

Jest to sztuka wymagająca cierpliwości, delikatności i zdolności manualnych. Jej charakterystyczny wzór - detaliczne motywy kwiatowe - pozwala łatwo rozpoznać pochodzenie kroszonki. W 2019 roku zwyczaj ten został wpisany na [Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego](#).

Pisanie pisanek techniką batikową na Śląsku Opolskim

Jednym z najstarszych sposobów zdobienia jaj jest technika batikowa - popularna na Opolszczyźnie do XIX wieku. Wzory malowano gorącym woskiem pszczelini przy użyciu specjalnego pisaka. Po zanurzeniu jaja w barwniku, ścierano wosk, aby odsłonić jasny wzór na kolorowym tle. Z czasem jednak zaczęła stopniowo zanikać. Jednak po II wojnie światowej przesiedleńcy z Ukrainy przynieśli tę tradycję do miejscowości na Opolszczyźnie, takich jak Tułowice, Skarbiszowice, Niemodlin, Sady, Grodziec, Korfantów, Przydroże i Puszyn, gdzie przekazali ją kolejnym pokoleniom.

Metoda batikowa jest również znana na Podlasiu i innych częściach Polski. Dzięki staraniom depozytariuszy ze Śląska Opolskiego, ta technika zdobienia jaj została w 2020 roku, wpisana na [Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego](#).

Skubanie pierza na Śląsku Opolskim

Na całym Śląsku, od jesieni do końca karnawału, praktykowano wspólne skubanie pierza, zwane szkubkami, szkubaczkami lub darcie pierza. Kobiety zbierały się w domu, w którym planowane było wesele, i skubały pióra z gęsi i kaczek. Proces skubania polegał na oddzielaniu twardych piór od puchu. Gospodynie pomagały sobie wzajemnie i przenosiły się do kolejnych domów. Darcie pierza było ważną formą sąsiedzkiej pomocy. Zebrane pióra wykorzystywano do wykonania pierzyn i poduch, które były częścią posagu panny młodej.

Depozytariuszki z Opolszczyzny uznają ten zwyczaj za element swojego dziedzictwa niematerialnego i wyraziły chęć wpisania go na [Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego](#), co miało miejsce w 2022 roku. Dziś oprócz spotkań w domach, organizowane są wspólne skubania w świetlicach wiejskich, domach kultury lub szkołach, na które zapraszane jest młode pokolenie dziewcząt z lokalnych społeczności.

Plecionkarstwo na Śląsku Opolskim

Plecionkarstwo to jedna z najstarszych umiejętności ludzkości. Na Śląsku Opolskim sztuka wyplatania ma również długą historię. Archeologiczne badania na Ostrówku w Opolu odkryły plecionki używane, jako wyściółka podłóg w budynkach gospodarczych i mieszkalnych oraz plecione płoty już w X wieku. W okresie międzywojennym rzemieślnicy z Chróścic zatrudniali większość mieszkańców wsi w swoich lokalnych zakładach rzemieślniczych. Ich warsztaty eksportowały wyroby, takie jak kosze, kapelusze i meble wyplatane z wikliny, do różnych krajów Europy. Po II wojnie światowej plecionkarstwo w Chróścicach nadal się rozwijało, a w 1947 roku powstała Spółdzielnia Koszykarska "Jedność", która działała do lat 90. XX wieku.

Obecnie, plecionkarstwem zajmują się osoby kontynuujące tradycję, tworzące wyroby gospodarstwa domowego, zabawki i elementy dekoracyjne z różnych materiałów, takich jak wiklina, słoma, sitowie i rogożyna. Plecionkarstwo na Śląsku Opolskim na [Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego](#) wpisane zostało w 2023 roku.

Wyplatanie koron żniwnych w Gogolinie

Gogolin-Karłubiec słynie z tworzenia misternych wieńców dożynkowych, zwanych "koronami żniwnymi" lub "koronami dożynkowymi". Wieńce te symbolizują pracę żniwną i obfitość plonów. Zwyczaj ten ma około 150 lat tradycji. Najczęściej spotykanym wzorem jest korona węgierska, zamknięta i ozdobiona krzyżem.

Proces tworzenia koron rozpoczyna się już w czerwcu, gdy zbiera się najpiękniejsze kłosa zboża, i planowane jest wzornictwo korony. Praca nad wyplataniem rozpoczyna się w lipcu po przygotowaniu stelaża, a także nawleczeniu ziarenek na druty. Gotową koronę przenosi się uroczystie do kościoła, gdzie we wrześniu odbywa się msza dziękczynna za udane żniwa. Zwyczaj trafił na [Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego](#) w 2023 roku.

Ubiegłoroczną koronę z Gogolina będzie można podziwiać podczas Etnofestiwalu na Zamku w Niemodlinie, a tegoroczną podczas dożynek gminnych.

Umiejętność ręcznego malowania wzoru opolskiego

Wzór opolski wywodzi się z tradycyjnych kroszonek - jaj zdobionych techniką rytowniczą na Wielkanoc. W 1957 roku zorganizowano pierwszy konkurs kroszonkarski, aby kontynuować tę tradycję. W 1963 roku podczas konkursu powstał pomysł przeniesienia wzornictwa na bardziej trwałe materiały - porcelit z zakładu w Tułowicach. Pieczę nad projektem objęła Cepelia.

Początkowo wytwarzano dwubarwne naczynia z prostymi motywami roślinnymi. Obecnie, wzór opolski przenosi się na różnorodne produkty codziennego użytku, takie jak zegary, breloczki, biżuteria, świece adwentowe, kolorowanki dla dzieci, czy nawet tatuaże na zamówienie.

Umiejętność ręcznego malowania wzoru opolskiego została wpisana na [Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego](#) w 2019 roku.

Babski comber na Śląsku Opolskim

Babski comber na Śląsku Opolskim to popularny zwyczaj kończący karnawał. Dawniej był to obrzęd dla młodych mężatek, a później stał się zabawą dla wszystkich kobiet w miejscowości. Zwyczaj przetrwał do lat 60. XX wieku. Odrodzenie zwyczaju obserwujemy od

lat 90. ubiegłego wieku. Przebieg zabawy zawsze zakłada organizację przez lokalne kobiety, zakaz wstępu dla mężczyzn i kameralny charakter imprezy.

Zwyczaj został wpisany na [Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego](#) w 2020 roku.

Wysiewanie serc i krzyży na polach w okolicach Strzelec Opolskich

Podczas jesiennych lub wiosennych zasiewów zbóż na Śląsku Opolskim, rolnicy rysują na ziemi patykiem symbole krzyża lub serca zakończonego krzyżem. Następnie sieją zboże w te wryte znaki. Tradycja ta ma wieloletnią historię i jest przekazywana w rodzinach przez wiele pokoleń. W zasiewie biorą udział wszyscy członkowie rodziny, od najstarszych po najmłodszych. Cel to zapewnienie urodzaju i ochrona pola przed kataklizmami.

Zwyczaj został wpisany na [Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego](#) w 2020 roku.

Zielarstwo i ziołolecznictwo na Śląsku Opolskim

Lasy i łąki skrywają bogactwo ziół, które są zbierane przez opolskie zielarki przez cały rok, zaczynając od pierwszych dni wiosny. Zielarstwo i ziołolecznictwo to tradycja, która łączy ludzi z naturą i propaguje zdrowy i ekologiczny styl życia. Praktykowanie tego zwyczaju wymaga wiedzy o właściwościach roślin i ich budowie, przekazywanej głównie w rodzinnych domach. Depozytariusze mają pierwszy kontakt z zielarstwem, obserwując starsze pokolenia, uczestnicząc w tradycji, a potem zdobywając bardziej szczegółową wiedzę samodzielnie.

Zwyczaj został wpisany na [Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego](#) w 2023 roku.

Tradycje hafciarskie w Dobrzeniu Wielkim

Tradycja ta sięga X-XI wieku i była ściśle związana ze strojem, gdzie haft pełnił funkcję zarówno zdobniczą, jak i informacyjną o pozycji społecznej właściciela. Motywy roślinne, zwłaszcza róż, są charakterystycznym elementem hafciarstwa na tym obszarze, a używane techniki to m.in. ścieg płaski i atłasowy. Zwyczaje hafciarskie na Śląsku Opolskim przekazywane są z pokolenia na pokolenie w rodzinnych domach oraz w warsztatach organizowanych przez Dom Kultury w Dobrzeniu Wielkim.

Zwyczaj został wpisany na [Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego](#) w 2023 roku.

Zwyczaj wodzenia niedźwiedzia na Śląsku Opolskim

Wodzenie niedźwiedzia to zwyczaj obecnie obchodzony w około stu miejscowościach na Śląsku Opolskim podczas karnawału. Dawniej miał znaczenie magiczne. Teraz jest zabawą i widowiskiem, podkreślającym lokalną tożsamość. Istotnym elementem są maszkarowe postacie, takie jak: niedźwiedź, żandarm, śmierć, leśniczy, diabeł, kominiarz, baby, panna młoda, ksiądz, lekarz czy rzeźnik. Wodzenie różni się w każdej miejscowości, ale zazwyczaj obejmuje odwiedzanie wszystkich domów przez korowód oraz wspólną zabawę z symbolicznym zabiciem niedźwiedzia na zakończenie.

Zwyczaj został wpisany na [Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego](#) w 2019 roku.

Procesja Bożego Ciała z tradycją układania kwiatnych dywanów w Kluczu, Olszowej, Zalesiu Śląskim i Zimnej Wódce

Tradycja układania kwiatnych dywanów na procesję Bożego Ciała, przekazywana jest z pokolenia na pokolenie w miejscowościach Klucz, Olszowa, Zalesie Śląskie i Zimna Wódka. Zwyczaj układania kwiatnych dywanów praktykowany jest, od co najmniej 120 lat. Mieszkańcy używają różnych kwiatów i materiałów, tworząc wzory, z których wiele ma znaczenie religijne. To ważny zwyczaj, integrujący lokalne społeczności.

Zwyczaj został wpisany na [Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego](#) w 2020 roku. W 2021 roku tradycja układania kwiatnych dywanów trafiła na Listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości UNESCO.

Serdecznie zapraszamy do udziału w tym niezwykłym festiwalu pełnym inspirujących wydarzeń!

Przy tej okazji, zachęamy do obejrzenia **serii 10. filmów „Tradycja po O!Polsku”**, zrealizowanych we współpracy z TVP3 Opole. Filmy dostępne są na kanale YouTube Narodowego Instytutu Dziedzictwa [TV NID](#).

Organizatorzy II Opolskiego Etnofestiwalu: Narodowy Instytut Dziedzictwa oraz Fundacja na Rzecz Zamku Książęcego Niemodlin 1313.

Patronat honorowy nad wydarzeniem: Wojewoda Opolski Sławomir Kłosowski, Marszałek Województwa Opolskiego, Andrzej Buła oraz Gmina Niemodlin.

Wystawa "Tradycje od pokoleń: Niematerialne dziedzictwo kulturowe w Polsce" została objęta honorowym patronatem Polskiego Komitetu do spraw UNESCO.

Organizacja jubileuszu „10 lat Krajowej listy niematerialnego dziedzictwa kulturowego” finansowana jest ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

